

# נהמרת יצחק

בסייעתא דשמיא | קדושים תשפ"ב | גליון מס' 140

## פרפראות

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אלהם קדשים תהיו וגו',  
(י"ט ב').

הנה בפרשה זו יש שינוי משאר פרשיות שבתורה,  
בדורך כלל היכא דכתיב **דבר ואמרת אלהם** כתיב "דבר אל  
<<<

### מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך אני ה'.

פירש רש"י וזה לשונו, **מפני שיבה תקום**, יכול זקן אשמאי, (פירוש **ששיבה** היא כל איש זקן, אפילו זקן אשמאי), תלמוד לומר זקן, (פירוש דכתיב **והדרת פני זקן**), אין זקן אלא שקנה חכמה, ע"כ, ומבואר מדברי רש"י שמפרש הך פסוק ששיבה וזקן דבר אחד הוא, ובא **זקן** ופירש להא דכתיב **שיבה**, שהא שצריך לקום מפני ה**שיבה**, היינו שיבה שקנה חכמה.

והנה יש להסתפק בדברי רש"י אי צריך שניהם, שיהא גם זקן וגם שיבה, או זקן זה שקנה חכמה אפילו אין כאן שיבה, העיקר שהוא תלמיד חכם.

ובעצם זה מחלוקת תנאים, עיין קידושין (ל"ב:), תנו רבנן **מפני שיבה תקום** יכול אפילו מפני זקן אשמאי, תלמוד לומר **זקן** ואין זקן אלא חכם, שנאמר **אספה לי שבעים איש מזקני ישראל**, רבי יוסי הגלילי אומר אין **זקן** אלא מי שקנה חכמה, שנאמר ה' **קנני ראשית דרכו** וכו', ומקשה בגמרא רבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא, ומתרץ איכא בינייהו יניק וחכים, שתנא קמא סבר יניק וחכים לא, שהתלמיד חכם צריך שיהא גם כן זקן, ורבי יוסי הגלילי סבר אפילו יניק וחכים, ואינו זקן נמי חייב לקום מפניו וכו'.

והנה צריך ביאור בדעת רש"י כאיזה מאן דאמר פירש כאן הפשטיה דקרא<sup>2</sup>.

והנה באונקלוס תירגם, **מפני שיבה תקום**, מן קדם דסבר באורייתא תקום, **והדרת פני זקן**, ותהדר אפי סבא, והנה חילק בין שיבה לזקן, ששיבה הוא דסבר באורייתא, פירוש תלמיד חכם, וזקן הוא סבא, ומשמע סתם זקן, והם שני דברים נפרדים, ודלא כרש"י שפירש ששיבה וזקן דבר אחד הוא.

ועיין ברמב"ן שהביא דברי רש"י, ואחר כך הביא התרגום וכתב שמשמע שגם התרגום סובר כרש"י, (פירוש ששיבה וזקן דבר אחד הוא), ומה שכתב התרגום 'סבא', פירוש סביר באורייתא, (ובדרך צחות יש לומר, סב"א ראשי תיבות ס'ביר באורייתא).

אכן עיין בהמשך דברי הרמב"ן שהביא המשך סוגיית הגמרא בקידושין (ל"ג:), איסי בן יהודה אומר **מפני שיבה תקום**, כל שיבה במשמע, ואמר רבי יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה, ומסביר הרמב"ן שאיסי בן יהודה סבירא ליה שהציווי **מפני שיבה תקום** הוא אפילו על זקן אשמאי, שהוא הבור, ויחזור יצוה על הזקן שהוא הקונה חכמה, ואפילו יניק וחכים.

ומוסיף הרמב"ן וזה לשונו, ויתכן שיהיה גם כן דעת אונקלוס, (פירוש שגם אונקלוס סבירא ליה שיש כאן שני סוגי אנשים שצריך לקום בפניהם וכו', זקן - אפילו בור, ותלמיד חכם). אכן מציין הרמב"ן שלפי התרגום שיניק וחכים היינו שיבה, דאתא זקן וגלי דשיבה הוא שבכללה כל השיבות בין שיבת התורה בין שיבת הימים, ע"כ.

(1) ועי' תוס' שם איך שפי' המחל'.

(2) דמצד אחד נקט רש"י כלשון הת"ק, שכת' זקן, ולא הזכיר יניק וחכים, אך מצד שני כת' רש"י 'אין זקן אלא מי שקנה חכמה', וזה ממש לשונו של ריה"ג, ומשמע קנה ואפי' אינו זקן ממש, ולא כלשון ת"ק אין זקן אלא חכם, וצ"ב.

ומשמע שאף שהרמב"ן והאונקלוס שניהם מפרשים הפסוק באותו אופן, שמיירי בשני סוגי אנשים, זקן ממש ותלמיד חכם, מכל מקום הבדל יש ביניהם דלפי הרמב"ן **שיבה** פירושו זקן סתם, ו**זקן** פירושו תלמיד חכם יניק וחכים, מה שאין כן לפי התרגום **שיבה** פירושו תלמיד חכם יניק וחכים, ו**זקן** פירושו זקן ממש, וצריך ביאור במאי פליגי.

וכן צריך ביאור אמאי פירש רש"י פשטיה דקרא דלא כאיסי, הא אמר ר' יוחנן דהלכה כמותו, וצריך ביאור.

## ב

והנה עיין קידושין (ל"ג:), תנא איזוהי קימה שיש בה הידור (פירש רש"י כבוד ונשיאות פנים שדבר הניכר הוא שבשבילו עמד), הוי אומר זה ארבע אמות (והיינו כשנכנס לתוך ארבע אמות שלו אז צריך להדרו ולקום מפניו), אמר אביי לא אמרן אלא ברבו שאינו מובהק (שאו אינו חייב אלא כשנכנס לתוך ארבע אמות), אבל ברבו המובהק מלא עיניו, ע"כ, ומבואר דשאני רבו מובהק מרבו שאינו מובהק, וברבו מובהק יש דינים אחרים במה שחייב להדרו, וצריך ביאור מאי שנא רבו מובהק, ואיזה דין מיוחד יש בו.

## ג

איתא בבבא קמא (מ"א:), שרבי עקיבא דורש אתין, ולומד דהא דכתיב **את ה' אלקיך תירא**, לרבות תלמידי חכמים, ועיין תוספות שם ד"ה לרבות תלמידי חכמים, שהקשה וזה לשונו, ואם תאמר **מפני שיבה תקום** למה לי, תיפוק ליה מהכא, (פירוש אמאי צריך עוד קרא לרבות שצריך לכבד תלמידי חכמים), ויש לומר דהכא ברבו מובהק כדתנן (באבות פרק ד') מורא רבך כמורא שמים, או ברב מופלג דהוי כעין רבו, ע"כ.

ומבואר בתוספות דיש שני לימודים נפרדים, על החובה לכבד תלמידי חכמים, אחד לסתם תלמיד חכם וילפינן מדכתיב **מפני שיבה תקום**, ועוד לימוד יש לרבו מובהק והדומה לו, וילפינן מדכתיב **את ה' אלקיך תירא** לרבות תלמידי חכמים, ומבואר שחייב כבוד רבו המובהק שאני מכבוד סתם תלמיד חכם.

ובביאור החילוק, עיין מה שכתב בחידושי מרן רי"ז הלוי בדעת הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה, (פרק ה' הלכה ט'), שבתלמיד חכם יש דין 'הידור' שצריך לקום לפניו, מלשון **והדרת**, אכן ברבו מובהק (או ברב מופלג), יש דין אחר, שצריך לכבד אותו מדין מורא, וכמו באביו ואמו, ועיין שם שביאר שעניין הידור הוה דין אקרקפתא, ואין התלמיד חכם יכול למחול עליו, מה שאין כן דין כיבוד ומורא, שייך לרב ויכול למחול על כבודו, עיין שם מה שביאר בזה כמה חילוקים שיש בין רבו מובהק לסתם תלמיד חכם, עיין שם.

אכן עיין שם בסוף דבריו שכתב דאף שלפי דעת הרמב"ם על הידור אין הרב יכול למחול, מכל מקום בשולחן ערוך פסק שיכול למחול על הידור, וצריך עיון, ולכאורה גם צריך ביאור לפי דעת השולחן ערוך ההבדל בין רבו מובהק לסתם תלמיד חכם.

תנן בפרק ד' דאבות יהא מורא רבך כמורא שמים, ופירש רש"י משום דכתיב **את ה' אלקיך תירא**, וכל שכן רבו וכו', עיין שם, ומבואר שמה דרבינן תלמידי חכמים **מאת ה' אלקיך תירא**, אינו דווקא לרבו מובהק (כדעת התוספות והרמב"ם), אלא זה דין בכל תלמיד חכם, וכן מבואר ברש"י שבועות (ל'), שבכל תלמיד חכם יש דין של **את ה' אלקיך תירא**, עיין שם.

וכן מבואר ברא"ש בפרק ערבי פסחים (ק"ח), לגבי דין הסיבה לפני רבו, דקאמר רב יוסף שתלמיד לפני רבו לא בעי הסיבה, משום דמורא רבך כמורא שמים, ופירש רשב"ם משום דכתיב **את ה' אלקיך תירא**, ועיין ברא"ש שם שאין זה דווקא ברבו מובהק, אלא אף לפני תלמיד חכם שאינו רבו מובהק נמי אינו מיסב, משום דמורא רבך כמורא שמים, עיין שם.

ומבואר לדעת רש"י והרא"ש שהך דין של **את ה' אלקיך תירא**, שייך גם ברבו שאינו מובהק, ולכאורה לפי זה יקשה קושיית התוספות בבא קמא, אמאי צריך הך קרא **דמפני שיבה תקום**, הא ילפינן לה **מאת ה' אלקיך תירא**, שצריך לכבד תלמידי חכמים, וצריך עיון.

כתיב (סוף פרשת בשלח), **ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים**, פירש רש"י שם, וזה לשונו, **בחר לנו**, לי ולך, השווה לו, מכאן אמרו, יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכו' ומורא רבך כמורא שמים מנין, שנאמר **אדני משה כלאם**, כלם מן העולם, חייבין הם כלייה, המורדים בך כאילו מרדו בהקב"ה, ע"כ.

ומבואר דילפינן שמורא רבך כמורא שמים, פירוש דצריך לירא מתלמידי חכמים, מדכתיב **אדני משה כלאם**, ולכאורה זה דלא כמו שפירש רש"י באבות, ועוד צריך ביאור הא דכתיב בענין כיבוד תלמיד חכם שלושה פסוקים, **מפני שיבה תקום**, ועוד כתיב **את ה' אלקיך תירא**, ובא בכתוב השלישי שם **אדני משה כלאם**, וצריך ביאור.

איתא בקידושין (ל"ג:), דאף שלפני תלמיד חכם צריך לעמוד רק תוך ד' אמות אבל ברבו מובהק צריך לעמוד כמלא עיניו, ועיין שם דאביי אביי מצי הוה חזי ליה לאודניה דחמרא דרב יוסף דאתי הוה קאים, ולכאורה מבאר

דרב יוסף הא רבו מובהק של אביי.

אכן עיין פסחים (ק"ח), דאביי קמיה דרבה הוה מיסב, אבל כשבא לפני רב יוסף קאמר ליה רב יוסף שאינו צריך הסיבה, דמורא רבך כמורא שמים, עיין שם, ולכאורה טעמא דמילתא דרבה מחל על כבודו, מה שאין כן ר' יוסף לא מחל, וטעמא דמילתא (ובפרט לפי הגר"ז דלעיל), שרבה שהיה רבו מובהק של אביי, (וכפשוטה דסתם מר של אביי זה רבה), יכול היה למחול על כבודו, מה שאין כן רב יוסף לא היה רבו מובהק, ולא היה ביכולתו למחול.

והשתא צריך ביאור אמאי קם אביי לפני ר' יוסף כמלא עיניו, הא לא היה רבו מובהק.

איתא בברכות (ל"א:), (אהא דכתיב שחנה אמרה לעלי הכהן **אל הנער הזה התפללתי**), אמר ר' אלעזר שמואל מורה הלכה לפני רבו היה וכו' אמר ליה מימר שפיר קא אמרת מיהו מורה הלכה בפני רבך את וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה וכו', ועיין בתוספות ד"ה מורה הלכה לפני רבו את, וזה לשונו, ואף על פי שלא למד עדיין בפניו, מכל מקום גדול הדור היה ובא ללמוד לפניו, ע"כ.

ולכאורה צריך ביאור מנא לן שיש דין בגדול הדור שבא ללמוד לפניו, דין רבו מובהק.

אכן עיין בגליון הש"ס שציין לתרומת הדשן סימן קל"ח, ועיין שם שזה שני תירוצי התוספות, אמאי נחשב עלי כרבו המובהק, או משום שהיה גדול הדור, או משום ששמואל בא ללמוד לפניו, עיין שם, ולכאורה זה כמבואר בתוספות בבא קמא (מ"א:), דילפינן **מאת ה' אלקיך תירא**, לרבות תלמידי חכמים, שזה מיירי ברבו מובהק, או ברב מופלג דהוה כעין רבו, ולכאורה שני דברים אלו הם בא ללמוד לפניו וגדול הדור, ודו"ק.

ולפי זה שפיר אפשר ללמוד דין גדול הדור, דהוה כעין רבו מובהק, אכן לפי המבואר לעיל דרש"י (והרא"ש) לית להו הך סברא שרבו מובהק ילפינן **מאת ה' אלקיך תירא**, אם כן אי אפשר ללמוד דין גדול הדור מפסוק זה, והשתא צריך ביאור מנא לן דשאני גדול הדור מכל שאר התלמידי חכמים, דכאן הרי מתחייב מיתה אם הורה לפניו, ובהכרח צריך לומר דרש"י יש דין מיוחד של גדול הדור שהוא כרבו, וצריך ביאור, ואפשר דרש"י יליף דין זה מהא דכתיב **אדני משה כלאם**, דשם משה היה גדול הדור, והיו חייבים

## פרפראות/המשך

**אלהיכם**, (כתיב) **לא יהיה לך וכתוב הכא אלהי מסכה לא תעשו**, (כתיב) **לא תשא** וכתוב הכא **ולא תשבעו בשמי לשקה**, (כתיב) **זכור את יום השבת** וכתוב הכא **ואת שבתותי תשמורו**, (כתיב) **כבד את אביך** וכתוב הכא **איש אמו ואביו תיראו**, (כתיב) **לא תרצח** וכתוב הכא **לא תעמוד על דם רעה**, (כתיב) **לא תנאף** וכתוב הכא **מות יומת הנואף והנואפת**, (כתיב) **לא תגנוב** וכתוב הכא **לא תגנובו**, (כתיב) **לא תענה** וכתוב הכא **לא תלך רכיל בעמיתך**, (כתיב) **לא תחמוד** וכתוב הכא **ואהבת לרעך כמוך**, ע"כ.

ולכאורה משמע דפליגי אמאי כתיב **כל עדת**, דלר' חייא מפני שנאמר בהקהל, ולר' לוי מפני שעשרת הדברות כלולין בתוכה, ונראה שדעת רש"י הוא כר' חייא דמה שכתוב **כל עדת בני ישראל**, היינו משום שהיה בהקהל (ומפני שהרבה גופי תורה תלויים בה), ודעת הבעל הטורים הוא כר' לוי, שהא שנאמר **כל עדת בני ישראל**, הוא משום שמרומז כאן עשרת הדברות, ולכאורה עשרת הדברות היינו יחוד שמו.

והנה הא שעשרת הדברות נחשבים יחוד שמו, (כנזכר אליבא דר' לוי), נראה על פי הירושלמי (ברכות פרק א' הלכה ה'), דקאמר מפני מה קורין שתי פרשיות הללו בכל יום, רבי לוי ורבי סימון, רבי סימון אמר מפני שכתוב בהן שכיבה וקימה, רבי לוי

בני ישראל, אכן כאן כתיב **דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אלהם**, ולכאורה **כל עדת** מיותר.

ונראה שזה מה שכתב רש"י, וזה לשונו, **דבר אל כל עדת בני ישראל**, מלמד שנאמר פרשה זו בהקהל, (פירוש שנותן טעם למה כתיב **כל עדת בני ישראל**, דהיינו אנשים נשים וטף, (עיין שפתי חכמים), והטעם לזה הוא), מפני שרוב גופי תורה תלויין בה, ע"כ.

אכן עיין בבעל הטורים כאן שכתב, וזה לשונו, **אני ה' אלקיכם**, וסמך ליה **דבר אל כל עדת בני ישראל** לומר שבני ישראל ייחדו השם ויאמרו ה' אחד, ע"כ, ומשמע שהא דכתיב **כל עדת בני ישראל**, הוא מפני שכאן ייחדו את השם, ובייחוד השם יש את **כל עדת בני ישראל**, אכן צריך ביאור היכן מרומז בפרשת קדושים יחוד שמו.

ונראה שמחלוקת רש"י ובעל הטורים הוא בעצם מחלוקת ר' חייא ור' לוי בילקוט כאן, דהנה איתא בילקוט שמעוני, **דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו**, תני ר' חייא מלמד שפרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה, רבי לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בתוכה, **אנכי ה' אלקיך** וכתוב הכא **אני ה'**

והשתא רש"י לשיטתיה אתי שפיר, מה שיש עוד פסוק ללמוד דין כיבוד תלמיד חכם, שפסוק זה צריך לגדול הדור.

אכן נראה דהשתא דיש נפקא מינה בין רש"י להתוספות בדין גדול הדור, דלפי התוספות שילפינן מאת ה' אלקיך תירא, אם כן צריך דומיא דרבו מובהק, וזה או גדול הדור, או בבא ללמוד לפניו, אכן לדעת רש"י דילפינן ממש, מנא לן דין זה של בא לפניו ללמוד דהוה כרבו, ובהכרח צריך לומר שאין זה דין כזה, ומה שכתבו התוספות גדול הדור ובא ללמוד לפניו (אי סבירא להו כרש"י), חדא מילתא הוא, והכל ילפינן ממש.

והיינו דהן אמת שמשא היה גדול הדור אך היה גם רבם, (ואף אי נימא שלא היה רבם מובהק, וע"ל), והשתא דילפינן מאדני משה כלאם, הרי עיקר הדין נאמר בגדול הדור שהוא גם כן רבו, ואם כן הך דין של גדול הדור, נאמר רק בציוור כזה, שיש דין מורא רבך וכמורא שמים בגדול הדור שהוא רבו, ודו"ק.

## ח

והשתא אתי שפיר מה שאביי לא היסב לפני ר' יוסף, דבאמת ר' יוסף לא היה רבו מובהק, ולא היה יכול למחול, אכן מה שקם לפניו כמלא עיניו, יש לומר שזה איירי אחר שמלך, והיה כבר גדול הדור, וגדול הדור יש לו דין רבו מובהק, וממילא שפיר צריך לקום לפניו כמלא עיניו.

והנה כל זה הוא לדעת התוספות, אכן לפי רש"י צריך לומר דמבואר שרבו מובהק יכול למחול, וכמו שאביי עשה הסיבה לפני רבה, מה שאין כן לפני ר' יוסף שהיה גדול הדור לא היה יכול להסב, ויש לומר שגדול הדור שהוא רבו אינו יכול למחול, אבל באמת כל תלמיד חכם יכול למחול על כבודו, דרק גדול הדור אינו יכול דיש ילפותא מיוחדת מהא דכתיב **אדני משה כלאם**, וממילא אתי שפיר מה שאף שאביי קם לפני ר' יוסף כמלא עיניו כמו ברבו מובהק, אין זה מדין רבו מובהק, רק מדין גדול הדור, והשתא גם מובן אמאי היה צריך להסב, שהרי גדול הדור אינו יכול למחול על כבודו, ודו"ק.

ולפי המבואר גם יש לבאר פסק השולחן ערוך דגם רבו שאינו מובהק יכול למחול, שבעצם סבירא ליה כדעת רש"י, דרק בגדול הדור יש דין שאינו יכול למחול, אבל כל שאר תלמידי חכמים יכולים למחול, ודו"ק.

## ט

והשתא מבואר הך סוגיא דכבוד תלמיד חכם, דלדעת התוספות יש שני דינים בתלמיד חכם, יש שאינו רבו מובהק, והדין כיבוד הוא משום הידור, וילפינן מדכתיב **מפני שיבה תקום**, ויש רבו מובהק, וגדול הדור גם כן כעין רבו מובהק, וילפינן מדכתיב **את ה' אלקיך תירא**, מה שאין כן לפי דעת רש"י ישנם שלושה חילוקים, יש רבו שאינו מובהק, ובו יש דין קימה והידור רק תוך ארבע אמות, וזה ילפינן מדכתיב **את ה' אלקיך תירא**, ויש דין של רבו מובהק, שהוא קימה כמלא עיניו, (כמו בהסיבה), שילפינן מדכתיב **מפני שיבה תקום**, (ומפני היינו אפילו מרחוק לפני שרואהו), ועוד יש דין של גדול הדור שהוא רבו, שאינו יכול למחול על כבודו, שילפינן מדכתיב **אדני משה כלאם**.

## י

והנה לפי מה שביארנו ברש"י שיש שלושה פסוקים, ומה שכתוב כאן **מפני שיבה תקום** וגו', איירי ברבו מובהק, ולא הוזכר בפסוק סתם תלמיד חכם שקנה חכמה, אם כן בהכרח צריך לומר שהוא דילפינן משיבה, היינו שיבת חכמה, שזה רבו מובהק, אם כן צריך לומר שזקן מי שקנה חכמה, וזה פירוש לשיבה, שאין זה שיבת שנים, אם כן עיקר קרא איירי בתלמיד חכם, והשתא אתי שפיר מה שתירגם אונקלוס שיבה בתלמיד חכם, שביאר כדברי רש"י דזקן פירושו כאיסי, דאיירי בסתם זקן, (ומה שרש"י לא פירש כאיס, יש לומר מפני שנקט לעיקר קרא דאיירי בתלמיד חכם והא דאיסי אינו אלא ריבוי<sup>3</sup>), ומשום הכי לא פירש כמותו, ודו"ק.

(3) ועי' בספר החינוך (מצוה רנ"ז), לכבוד החכמים ולקום מפניהם, משרשי המצוה, לפי שעקר היות אדם נברא בעולם הוא מפני החכמה, כדי שיכיר

## פרפראות/המשך

וענין זה מבואר יותר לפי מה שכתב הגר"א<sup>1</sup> (עיין קול אליהו פרשת ואתחנן), וזה לשונו, הנה בפרשת (ראשונה ד) קריאת שמע נכללו כל עשרת הדברות, ה' אלקינו נגד אנכי ה' אלקיך, ה' אחד נגד לא יהיה לך אלהים אחרים, ברוך שם כבוד נגד לא תשא, ולזה תקנו חז"ל המזכיר שם שמים לבטלה שיאמר תיכף ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואהבת נגד זכור את יום השבת, כי ימות החול הוא דרגא דיראה, ושבת דרגא דאהבה, ולזה אנחנו אומרים בתפלת שבת באהבה וברצון הנחלתנו, והיו הדברים האלה נגד כבוד את אביך, כדרשינן במה אתה מכבדהו בדברי תורה<sup>2</sup>, ושנתם לבניך נגד לא תרצח, כמאמר חז"ל כל שאינו מלמד לבנו תורה כאלו רצחו, ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך נגד לא תנאף, כמאמר מזמה תשמור עליך, ואומר בהתהלךך תנחה אותך ובשכבך תשמור עליך, וקשרתם לאות על ידיך נגד לא תגנוב, פירוש לא תגנוב עם היד, והיו לטוטפות בין עיניך נגד לא תענה, כמאמרם ז"ל עדים זוממים בראיה תליא, וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך נגד לא תחמוד בית רעך אשת רעך וכל אשר לרעך<sup>3</sup>, ע"כ.

(1) וכן כתב הכלבו ועוד.

(2) עוטי' מש"כ בליקוטי נ"י על כיבוד אב בלימוד בשבת פר' קדושים תש"פ, (גליון 39).

(3) דבר אליהו על איוב.

אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בהן, (לכאורה ר' לוי לשיטתיה בילקוט הנזכר), ומפרט: אנכי ה' אלקיך - שמע ישראל ה' אלקינו, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני - ה' אחד, לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא - ואהבת את ה' אלקיך, מאן דרחים מלכא לא משתבע בשמיה ומשקה, זכור את יום השבת לקדשו - למען תזכרו, רבי אומר זו מצות שבת שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה, דכתיב ואת שבת קדשך הודעת להם ומצות וחוקים ותורה צוית וגו', להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה, כבוד את אביך ואת אמך - למען ירבו ימיכם וימי בניכם, לא תרצח - ואבתם מהרה, מאן דקטיל מתקטיל, לא תנאף - לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אמר ר' לוי ליבא ועינא תרין סרסורין דחטאה, דכתיב תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצרנה, אמר הקב"ה אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי, לא תגנוב - ואספת דגנך, ולא דגנו של חבירך, לא תענה ברעך עד שקר - אני ה' אלהיכם, וכתביב וה' אלהים אמת, מהו אמת, אמר רבי אבון שהוא אלהים חיים ומלך עולם, אמר רבי לוי אמר הקב"ה אם העדת לחבירך עדות שקר מעלה אני עליך כאלו העדת עלי שלא בראתי שמים וארץ, לא תחמוד בית רעך - וכתבתם על מזוזות ביתך, ביתך ולא בית חבירך, ע"כ.

והנה קריאת שמע הינו יחוד שמו יתברך ואם מצינו שעשרת הדברות כלולים בקריאת שמע בהכרח שעשרת הדברות הם חלק מיוחד שמו, ואם כן אם מצינו שגם בפרשה זו של קדושים תהיו כלולים עשרת הדברות, אז פרשה זו הינה כקריאת שמע והוא יחוד שמו יתברך, ודו"ק.

והנה לפי זה נראה לבאר הא דאיתא בעירובין (נ"ו), ואמר שמואל אין לך תקופת ניסן שנופלת בצדק שאינה משברת את האילנות ואין לך תקופת טבת שנופלת בצדק שאינה מייבשת את הזרעים, (והיינו כנזכר שמכיון שבצדק יש דין, אז שולט הדינים בעולם), ומוסיף שם בגמרא והוא דאיתליד לבנה או בלבנה או בצדק, (פירש רש"י, והני מילי דאיתליד, מולד לבנה של ניסן או של טבת בשעת לבנה או בשעת צדק).

והנה הא דנקטה הגמרא או לבנה, נראה שהוא הכוכב השולט בתחילת יום שני, (ח' לבנה מ' כ' צ' נ' ש'), אם כן לבנה נמי יש בה מבחינת הדין כמו צדק, ואם כן שפיר קאמר שאם יש תוקף של דינים גם של המולד (בבחינת לבנה שבה בני ישראל מונים), וגם של התקופה (בחינת החמה), אז שולט דינים, ועי'.

\*\*\*

ואהבת לרעך כמוך, (י"ט ח).

ואהבת לרעך כמוך, כתב רש"י, וזה לשונו, אמר ר' עקיבא זה כלל גדול בתורה, ע"כ.

ויש לפרש ענין כלל גדול, על פי מה שכתב הגר"א באדרת אליהו, וזה לשונו, ואהבת לרעך כו', זה כלל גדול בתורה, מכאן אמרו אסור לקדש את האשה עד שיראנה, (עיין קידושין מ"א). שמא יראה בה דבר מגונה, וכתוב **ואהבת לרעך כמוך**, ואסור שישמש ביום כו', (עיין נדה ז"ז), דכתיב **ואהבת לרעך כמוך**, אמר אביי שמא יראה בה דבר מגונה, ולענין כל המיתות תברור לו מיתה יפה, (עיין סנהדרין מ"ה). ועוד שם, ועיין שם דהגמרא חיפשה על כל מיתה ומיתה היכן שייך בה **ואהבת לרעך כמוך**, ע"כ.

וביארור הענין נראה דהנה יש שלושה תחלופי זמנים באדם<sup>6</sup>, כשנולד וכשנושא אשה, וכשמת, והנה מבואר כאן שיש דין **ואהבת לרעך כמוך** בכל אחד משלושה זמנים אלו, כשנולד - שלא ישמש ביום, כשנושא אשה - שלא יקדש אותה עד שיראנה, וכשמת - שתברור לו מיתה יפה, והיינו כלל גדול לכל זמן חיי האדם, שמצוה זו כוללת כל חלקי החיים מתחילתם ועד סופם.

(6) עיין מש"כ בליקוטי נ"י פר' חיי שרה תשפ"ב.

והנה מבואר במשנה בברכות (י"ג), שפרשה ראשונה של קריאת שמע היא קבלת עול מלכות שמים, הרי שעשרת הדברות הם חלק מקבלת עול מלכות שמים וזהו יחוד שמו, ואם כן פרשת קדושים היא יחוד שמו כפרשה ראשונה של קריאת שמע, ודו"ק.

\*\*\*

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אלהם קדשים תהיו וגו', (י"ט ב').

מבואר בליקוט דפליגי ר' חייא ור' לוי אמאי כתיב כאן **כל עדת בני ישראל**, דלר' חייא משום שנאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויים בפרשה זו, ולר' לוי משום שעשרת הדברות כלולים בתוכה, (ועיין לעיל).

ונראה דמחלקותם תלויה האיך דורשים פרשה זו דקדושים תהיו, האם דורשים לפניו, שפרשה זו נמשכת לפרשת אחרי, או שדורשים לאחרי, שפרשה זו נמשכת להמשך פרשת קדושים.

דהנה עיין מה שכתב רש"י 'פרשה זו', לכאורה היינו כל הפרשה כולה עד פרשת אמורה, וכמו שכתוב בסוף הפרשה, **והייתם לי קדשים כי קדוש אני ה'**, שמסיים כעין הפתיחה בקדושים תהיו.

והנה בסוף הפרשה כתיב **ואבדל אתכם מן העמים להיות לי**, ועיין רש"י שם, וזה לשונו, **ואבדל אתכם מן העמים להיות לי**, אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי, ואם לאו, אתם של נבוכדנצר וחביריו, רבי אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם, נפשי קצה בבשר חזיה, אי אפשי ללבוש כלאים, אבל יאמר אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, תלמוד לומר **ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי**, שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים, ע"כ.

ומבואר שעיקרה של הפרשה היא קבלת עול מלכות שמים, וזה על ידי שנהיה מובדלים מן הגויים, ורק להקב"ה, וזה הפירוש של 'רוב גופי תורה', שזה קבלת עול מלכות שמים, ולפי זה הפרשה נדרשת לאחריה על כל פרשת קדושים.

אכן לפי ר' לוי שהטעם שכתוב **כל עדת בני ישראל**, הוא מפני שעשרת הדרות כלולים בה, יש לומר שזה מרומז בסוף פרשת אחרי, דשם כתיב **אני ה' אלקיכם**, שזה מרמז על קריאת שמע, וכמו שכתב הבעל הטורים לבאר סמיכות הפרשיות, וזה מגלה שבני ישראל יחודו את השם ואמר ה' אחד, והיינו כמו שהיה במתן תורה שקיבלו עשרת הדברות, אם כן נרמז כאן עשרת הדברות, ומבואר דפליגי אי דורשין הפסוק לפניו או לאחרי, ודו"ק.

\*\*\*

בצדק תשפט עמיתך, (י"ט ט"ו).

עיין בבעל הטורים, וזה לשונו, **בצדק תשפט עמיתך**, רמז שבית דין יושבין בשני ובחמישי, **בצדק**, פירוש במזל צדק, וצדק משמש ביום שני, וביום חמישי בתחילתו, ע"כ.

וביארור דבריו נראה דהנה יש שבעה כוכבי לכת, שהם כוכב, לבנה, שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נוגה, וכל אחד מהם שולט שעה אחת ביום כסדר הזה, (כל"ש צמח"נ), וחוזר חלילה, ויוצא שתחילת הלילות של השבוע, ממוצאי שבת ליל ראשון, הם כצנ"ש חל"ם, ותחילת הימים של ימות השבוע מיום ראשון בבוקר הם חל"ם כצנ"ש, (וכמבואר כל זה ברש"י ברכות נ"ט:), ושבת (קכ"ט:), ועירובין נ"ו:).

והנה יוצא ששעה ראשונה של ליל שני שולט כוכב צדק, וכן שעה ראשונה של יום חמישי שולט כוכב צדק, והיינו **בצדק**, כשכוכב צדק שולט בעולם, אז **תשפט**, שזה יום דין ויעמדו במשפט, והיינו שבו ביום בתי דינים יושבים, והיינו שני וחמישי<sup>5</sup>.

(4) ועי' מש"כ בליקוטי נ"י פר' שופטים תשע"ט, ועי' בטבלא שם בממעמקי.

(5) ועי' קול אליהו פר' שופטים **צדק צדק תרדף**.

## בן י"ג למצוות

נשגד בזה ברכת מזל טוב ליידינו הדגול איש האשכולות מגדולי  
מדינת ישראל בתורה בלונדון יצ"ו  
הרה"ג ר' אברהם ברוך בלוי שליט"א  
לרגל היכנסו בנו הבה"ח צבי נ"ו  
לנועם עול מצוות  
והברכה אחת לאביו מוודינו ראש הישיבה שליט"א  
שיתגדל ואיתעביד לאילנא דברבא לתפארת המשפחות אמן

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' פסח בן חיים הלוי זללה"ה  
שהיה בעל מס"נ לכל דבר שבקדושה.

במלאת שלושים לפטירתו החל ביום ג' אייר

ת.נ.צ.ב.ה.

